Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1982/83: 22

om anslag till invandring m. m. (prop. 1982/83:100) jämte motioner

I betänkandet behandlas de i proposition 1982/83:100 bilaga 12 (arbetsmarknadsdepartementet) efter föredragning av statsrådet Gradin gjorda framställningarna om anslag under avsnitt D. Invandring m. m. I anslutning till propositionen tar utskottet upp sju motioner som väckts under den allmänna motionstiden i år.

Sammanfattning

Utskottet godtar regeringens förslag i fråga om anslag till invandrarpolitiken för budgetåret 1983/84 enligt följande:

Statens invandrarverk	51 675 000 kr.
Åtgärder för flyktingar	162 625 000 kr.
Åtgärder för invandrare	15 952 000 kr.
Översättningsservice	500 000 kr.
Summa	230 752 000 kr.

Den föreslagna höjningen med 52 296 000 kr., eller 29 %, i förhållande till anslagen för innevarande budgetår, förklaras av en kraftig uppräkning av förslagsanslaget till Åtgärder för flyktingar.

Utskottets ställningstagande i anslagsfrågorna medför att en vpk-motion om krav på höjningar av anslaget till Åtgärder för invandrare med sammanlagt 5 567 000 kr. avstyrks.

Under anslagsavsnitten har utskottet behandlat ytterligare fyra motionsyrkanden. Det gäller frågor som rör nya principer och regler för flyktinginvandringen, hjälp till flyktingar som vill återvända till sina hemländer samt det ekonomiska stödet till invandrarnas organisationer. Inget av förslagen har ansetts påkalla någon åtgärd från riksdagens sida.

Sist i betänkandet tar utskottet upp motioner som rör dels tvåspråkighet som merit vid anställning, dels svenskundervisning för invandrare. Motionerna avstyrks med hänvisning till att frågorna har utretts och nu är under beredning i regeringskansliet.

Propositionen

Regeringen har i proposition 1982/83:100 bilaga 12 under punkterna D 1–4 föreslagit att riksdagen för budgetåret 1983/84 skall anvisa till

1. Statens invandrarverk ett förslagsanslag av 51 675 000 kr.
2. Åtgärder för flyktingar ett förslagsanslag av 162 625 000 kr.
3. Åtgärder för invandrare ett reservationsanslag av 15 952 000 kr.
4. Översättningsservice ett förslagsanslag av 500 000 kr.

Motionerna

1982/83: 820 av Egon Jacobsson (s) och Lars-Erik Lövdén (s)

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen beträffande nya principer och regler för invandring av flyktingar.

1982/83: 847 av Karin Andersson m. fl. (c)

I motionen yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om tvåspråkighet som merit vid anställning,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts beträffande omdisponering av anslaget Åtgärder för invandrare (D 3) för budgetåret 1983/84 med 109 000 kr. från 3. Bidrag till avgränsade projekt m. m. till förmån för 2. Bidrag till invandrar- och minoritetsorganisationers verksamhet.

Yrkande 3 kommer att behandlas i utskottets betänkande AU 1982/83:30.

1982/83: 1533 av Birger Rosqvist (s)

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär snara åtgärder syftande till ett vidgat statligt ansvar för svenskundervisning för bl. a. sinovietnamesiska flyktingar i Sverige.

1982/83: 1610 av Lars Werner m. fl. (vpk)

I motionen yrkas

1. att riksdagen under bil. 12 Arbetsmarknadsdepartementet D 3. Åtgärder för invandrare beslutar att utöver regeringens förslag anvisa ytterligare 1 676 000 kr. avseende bidrag till invandrar- och minoritetsorganisationers verksamhet och 891 000 kr. avseende bidrag till avgränsade projekt m. m.,

2. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till ändring av lagen (1972: 650) om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning för invandrare, innebärande

a) att ett kollektivt avgiftssystem för företagen införs, varigenom företagens utgifter för svenskundervisningen för invandrare skall finansieras,

b) att invandrare redan första anställningsdagen skall informeras om sina rättigheter enligt lagen om svenskundervisning för invandrare,

c) att företag som anställer invandrare som har rätt till svenskundervisning senast inom 30 dagar från anställningsdagen räknat skall ha påbörjat densamma,

d) att nuvarande rätt till 240 timmars undervisning skall utökas till 600 timmar,

e) att bestämmelsen om möjlighet att minska antalet undervisningstimmar till 160 utgår ur lagen,

f) att det kommunala skolväsendet åläggs hela ansvaret för svenskundervisning för invandrare,

3. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag som innebär att vuxna invandrare utan anställning ges rätt till undervisning i svenska med timersättning, varvid

a) denna verksamhet även finansieras genom den under punkt 2 a) föreslagna arbetsgivaravgiften,

b) denna verksamhet kombineras med en effektiv uppsökande verksamhet,

4. att riksdagen med ändring i proposition 1982/83:100, bil. 12 Arbetsmarknadsdepartementet D 3. Åtgärder för invandrare beslutar anvisa 3 000 000 kr. utöver regeringens förslag avseende informationsinsatser inom folkrörelserna.

1982/83: 2071 av Christer Nilsson m. fl. (s)

I motionen yrkas

1. att riksdagen beslutar att hos regeringen hemställa att motionen överlämnas till IPOK (invandrarpolitiska kommittén) vad beträffar stöd till invandrarorganisationer,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att utredningsarbetet med frågan om stöd till invandrarorganisationer bör bedriva så skyndsamt att förslag kan framläggas under 1983.

1982/83: 2082 av Erkki Tammenoksa (s) och Margareta Persson (s)

I motionen yrkas att riksdagen begär att regeringen beaktar vad i motionen anförts om behovet av att uppmärksamma Sveriges skyldigheter, politiska, juridiska och ekonomiska, när det gäller politiska flyktingar som återvänt till sina hemländer.

1982/83: 2120 av Rolf Wirtén (fp) och Eric Hägelmark (fp)

I motionen yrkas

1. att riksdagen begär att regeringen utarbetar riktlinjer för meritvärdering av tvåspråkighet,

2. att riksdagen begär att regeringen initierar en översyn av reglerna för stöd till invandrarföreningar i enlighet med motionens riktlinjer.

Invandringens omfattning

Såväl in- som utvandringen har varierat kraftigt. Som framgår av tabellen nedan nådde invandringen till Sverige under tiden 1970–1982 sin

höjdpunkt år 1970 då drygt 73 000 utländska medborgare invandrade. Under perioden infaller även de två år under efterkrigstiden – 1972 och 1973 – då utvandringen var större än invandringen. Sammanfattningsvis kan sägas att periodens invandringsöverskott uppgick till drygt 179 000 personer. Av dessa var ca 50 000 nordbor.

Den totala invandringen minskade med ca 2 300 personer mellan åren 1981 och 1982 vilket gav det minsta invandringsöverskottet sedan år 1973. Som förklaring kan anges den drastiska nedgången i invandringen från de nordiska länderna.

	Invandring		Utvandring		Invandr. överskott/ underskott	
Årtal	totalt	därav nordbor	totalt	därav nordbor	totalt	därav nordbor
1970	73 532	47 953	21 267	15 606	52 265	32 347
1971	38 716	20 747	31 364	23 762	7 352	−3 015
1972	25 643	13 596	32 334	22 229	−6 691	−8 633
1973	24 882	12 683	30 257	20 038	−5 375	−7 355
1974	31 918	18 012	20 100	13 846	11 818	4 166
1975	38 061	25 435	20 406	13 317	17 655	12 118
1976	39 725	22 161	18 712	12 236	21 013	9 925
1977	38 710	19 638	14 860	10 617	23 850	9 021
1978	31 672	15 337	15 626	10 077	16 046	5 260
1979	32 400	16 355	16 321	10 676	16 079	5 679
1980	34 446	16 254	20 774	13 607	13 672	2 647
1981	27 404	9 983	20 799	15 325	6 605	−5 342
1982	25 142	7 314	19 916	14 491	5 226	−7 177

Tabellen inkluderar inte invandrade och utvandrade svenska medborgare. 1982 invandrade 5 239 svenska medborgare och 8 465 utvandrade.

Invandringens sammansättning har förändrats i viktiga avseenden under det senaste decenniet. Flyktinginvandring och invandring genom familjeanknytning har ökat samtidigt som den utpräglade arbetskraftsinvandringen från utomnordiska länder så gott som helt har upphört. Av tabellen nedan framgår även att stora förskjutningar har skett mellan olika länder. Framför allt märks en markant nedgång i andelen invandrare från de nordiska länderna.

Invandringen till Sverige från olika delar av världen åren 1970–1982

År	Totalt	därav (i %)				
		Norden	Övr. Europa	Syd-amerika	Asien	Övriga
1970	73 532	65	26	0	3	6
1972	25 643	53	29	1	8	9
1974	31 918	56	23	5	9	7
1976	39 725	56	18	5	16	5
1978	31 672	48	20	10	14	8
1980	34 446	47	20	8	18	7
1982	25 142	29	32	8	22	9

Under år 1982 fortsatte invandringen från Finland att minska och uppgick till 4570 personer. På grund av fortsatt stor utvandring dit uppstod därmed ett invandringsunderskott på 6520 personer. Invandringen från övriga europeiska länder dominerades av den polska med ca 4 100 personer. För Sydamerika och Asien registrerades en minskad invandring med ca 1 200 resp. 450 personer. Detta förklaras för Sydamerikas del främst av den förändrade situationen i Bolivia.

Antalet invånare med invandrarbakgrund i Sverige kan beräknas till ca en miljon enligt följande sammanställning (avser läget i slutet av år 1981).

Födda utomlands – första generationens invandrare		
Utländska medborgare	322000	
Svenska medborgare	300000	622000
Födda i Sverige – andra generationens invandrare		
Utländska medborgare	92000	
Svenska medborgare födda i Sverige med minst en förälder född utomlands	286000	378000
Summa		1000000

Av första generationens invandrare hade över 500000 bott i Sverige i minst fem år och ca 415000 av dessa hade varit bosatta här i minst tio år. Av andra generationens invandrare har mer än hälften en förälder som är född i Sverige.

Utskottet

Statens invandrarverk

1981/82	Utgift	49967000
1982/83	Anslag	49966000
1983/84	Förslag	51675000

Statens invandrarverk är central förvaltningsmyndighet för invandrar- och medborgarskapsfrågor i den mån de inte ankommer på annan myndighet. Verket utövar bl. a. ledningen av utlänningskontrollen enligt 2 § utlänningslagen samt som central utlänningsmyndighet den kontroll som regleras i medborgarskapslagstiftningen eller annan författning. Verket skall vidare fortlöpande bevaka behovet av samt föreslå och samordna åtgärder till förmån för invandrare och språkliga minoriteter.

Invandrarverket leds av en styrelse. Chef för verket är en generaldirektör, som även är styrelsens ordförande. Inom verket finns fem byråer. Dessa är tillståndsbyrån, medborgarskapsbyrån, samordningsbyrån, informationsbyrån och administrativa byrån. Dessutom finns en registerenhet.

	1982/83	Beräknad ändring 1983/84	
		Invandrar-verket	Före-draganden
Personal	**272**	–	–
Anslag			
Förvaltningskostnader	45 392 000	+ 1 439 000	+ 1 443 000[1]
(därav lönekostnader)	(35 992 000)	–	–
Lokalkostnader	4 174 000	+ 711 000	666 000
Engångsanvisning	400 000	–	– 400 000
	49 966 000	**+ 2 150 000**	**+ 1 709 000**

[1] Under anslagsposten Förvaltningskostnader har medel beräknats för ett nytt ADB-system.

Regeringen har i budgetpropositionen under punkt D 1 (s. 170–172) föreslagit att riksdagen skall till Statens invandrarverk för budgetåret 1983/84 anvisa ett förslagsanslag av 51 675 000 kr.

Arbetssituationen vid tillståndsbyrån har under många år varit ansträngd med höga ärendebalanser och långa handläggningstider. Målet har varit att förkorta handläggningstiderna för utlänningsärenden av hänsyn både till de individer som berörs och till samhällets kostnader. År 1980 uppgick de sociala bidragen som utbetalades till dem som väntade på beslut till 70 milj. kr. Till detta kommer direkta kostnader för samhället på en rad andra områden (tolkservice, sjukvård, skolundervisning, kurativa insatser etc.) samt indirekta kostnader på sikt, bl. a. för att reparera skador som psykiskt lidande under lång väntan i vissa fall kan ge upphov till. Kortare väntetider skulle sannolikt innebära samhällsekonomiska besparingar.

Det aktuella balansläget vid tillståndsbyrån är förhållandevis gynnsamt. Antalet öppna ärenden var vid årsskiftet ca 7 000 varav ca 1 200 s. k. specialärenden, där det kan bli aktuellt med utvisning. Situationen har inte varit bättre sedan år 1974. Den genomsnittliga handläggningstiden för specialärenden beräknas till 82 dagar. Även i detta avseende är situationen gynnsammare än under de närmast föregående åren. Som förklaring till det förbättrade arbetsläget på tillståndsbyrån kan bl. a. nämnas att verkets rationaliseringsarbete har givit resultat. Det har också varit en viss minskning i antalet ärenden, främst när det gäller de komplicerade ärendena med längre handläggningstider. Handläggningen av tillståndsärenden har dessutom prioriterats vid fördelningen av verkets resurser. Statsmakterna har även ställt extra resurser till förfogande för innevarande budgetår. Riksdagen beslutade således våren 1982 (AU 1981/82: 22) att tillståndsbyrån skulle ges en tillfällig förstärkning om 400 000 kr. motsvarande tre handläggare. Regeringen beviljade dessutom i september 1982 invandrarverket extra medel om ytterligare 500 000 kr. motsvarande fyra handläggare. Anledningen var den kraftigt ökade mängden polska viseringsärenden.

I propositionen pekas på nödvändigheten av hög bereskap vid hastiga

förändringar i invandringen och på behovet av att arbeta av sådana utvisningsärenden där de sökande väntat särskilt länge. Anslaget till verket beräknas enligt huvudförslaget. Statsrådet Gradin säger sig dock vara beredd att pröva en fortsatt temporär förstärkning av verkets resurser för tillståndsgivning under budgetåret 1983/84 om balanserna vid invandrarverket motiverar det. Medel har även beräknats för utveckling av ett nytt ADB-system för utlänningsärenden som på sikt sägs kunna bidra till kortare handläggningstider och att ge allmänheten en bättre service.

Arbetssituationen vid tillståndsbyrån tas upp i motion 847 av Karin Andersson m. fl. (c). Motionärerna framhåller att det är motsägelsefullt att som i propositionen först peka på vikten av hög beredskap hos myndigheten och sedan föreslå indragning av tjänster. Med hänvisning till de höga socialhjälpskostnaderna som de långa väntetiderna ger upphov till borde det vara möjligt att genom omdisponeringar i anslaget till socialhjälp för väntare kunna ge verket de resurser som krävs för att nedbringa balanserna. I motionen hemställs att invandrarverket för budgetåret 1983/84 får behålla den tillfälliga personalförstärkningen om tre handläggare motsvarande en kostnad av 400 000 kr.

Utskottet vill för sin del framhålla att långa handläggningstider i utlänningsärenden är ett allvarligt samhällsproblem som förorsakar lidande för de tillståndssökande och höga kostnader för stat och kommun. Till en del beror väntetiderna på de rättssäkerhetsgarantier som utlänningslagen tillförsäkrar de sökande. En följd härav har bl. a. blivit att flertalet beslut om avlägsnande överklagas hos regeringen. Åtgärder har dock vidtagits inom hela instansordningen (polisen, invandrarverket och regeringen) för att komma till rätta med ärendebalanserna. Invandrarpolitiska kommittén har också i uppdrag att ägna särskild uppmärksamhet åt behovet av åtgärder för att göra väntetiderna i utlänningsärenden så korta som möjligt. Ett förslag från kommittén i frågan väntas inom kort.

Utskottet har kunnat konstatera att för invandrarverkets del har ökade resurser samt tillvaratagna möjligheter till rationaliseringar och effektiviseringar gjort att ärendebalanserna är lägre och handläggningstiden kortare än på många år. Händelser i vår omvärld kan dock ge snabba förändringar i arbetssituationen. Utskottet delar därför regeringens uppfattning om behovet av hög beredskap vid hastiga förändringar i flyktinginvandringen. Särskilt viktigt är att de utvisningsärenden där de sökande väntat särskilt länge kan avslutas. Utskottet förutsätter därför att regeringen följer utvecklingen noggrant och att invandrarverket vid behov får de extra resurser som ett försämrat arbetsläge kan kräva.

Med anledning av invandrarverkets begäran i en skrivelse den 2 mars 1983 om en temporär förstärkning av verkets tillståndsbyrå föreslår regeringen i den i dagarna framlagda kompletteringspropositionen (1982/83: 150) att invandrarverket skall anvisas ytterligare 400 000 kr. för budgetåret 1983/84. Regeringens förslag sammanfaller därmed med motion 847 på

denna punkt. Kompletteringspropositionens förslag kommer att behandlas i utskottets betänkande AU 1982/83: 30. Då kommer utskottet även att ta ställning till motion 847 i denna del. I avvaktan härpå godtas regeringens beräkning i budgetpropositionen av myndighetsanslaget för 1983/84.

Åtgärder för flyktingar

1981/82	Utgift	211 320 000
1982/83	Anslag	112 625 000
1983/84	Förslag	162 625 000

Från anslaget bestrids utgifterna för det i programbudgeten för AMS upptagna programmet Åtgärder för flyktingar. Programmet består av delprogrammen Överföring av flyktingar och Omhändertagande av flyktingar. Från anslaget bestrids också utgifter för bidrag till flyktingars resa från Sverige och – såsom försöksverksamhet – för bidrag till resa till Sverige för nära anhöriga till politiska flyktingar.

	Utgift 1981/82	Anslag 1982/83	Beräknad ändring 1983/84	
			AMS	Föredraganden
1. Överföring av flyktingar	8 360 000	6 425 000	+ 445 000	+ 445 000
2. Omhändertagande av flyktingar	197 995 000	101 250 000	+95 375 000	+49 244 000
3. Förvaltningskostnader	4 965 000	4 950 000	+ 215 000	+ 311 000
	211 320 000	**112 625 000**	**+96 035 000**	**+50 000 000**

Regeringen har i budgetpropositionen under punkt D 2 (s. 172–174) föreslagit att riksdagen skall till Åtgärder för flyktingar för budgetåret 1983/84 anvisa ett förslagsanslag av 162 625 000 kr.

Den mest akuta nöden bland flyktingarna ser ut att ha avhjälpts på flera håll i världen. Trots detta måste flyktingsituationen globalt sett anses vara synnerligen allvarlig. Sammanlagt beräknas antalet flyktingar och hemlösa i världen under beskydd av FN:s flyktingkommissarie (UNHCR) uppgå till ca tio miljoner.

Under budgetåret 1981/82 har drygt 5 700 flyktingar eller personer med flyktingliknande bakgrund fått förstagångstillstånd beviljade. Det är en ökning med 20 % jämfört med föregående budgetår. De största flyktingländerna var Polen, Vietnam, Iran, Chile och Bolivia.

Den flyktingkvot som gäller för innevarande budgetår omfattar 1 500 personer, varav 1 250 avser reguljär flyktingöverföring och 250 anhöriga till s. k. båtflyktingar från Vietnam som tidigare har förts över till Sverige.

I budgetpropositionen föreslås att de svenska insatserna för överföring

och omhändertagande av flyktingar i huvudsak skall få samma omfattning som under senare år. Det betyder att anslaget har beräknats efter en organiserad överföring av ca 1 250 personer och en spontan flyktinginvandring av ungefär samma omfattning som föregående år. Det totala anslaget föreslås bli uppfört med 162 625 000 kr., ett belopp som godtas av utskottet.

Utskottet behandlar i detta sammanhang två motioner som rör flyktingfrågor.

Egon Jacobsson (s) och Lars-Erik Lövdén (s) tar i motion 820 upp dels huvudmannaskapet för flyktingfrågorna, dels samarbetet mellan den ansvariga myndigheten och mottagarkommunerna. Utgångspunkten för motionärerna är uppfattningen att det är den permanenta bosättningen som är det viktigaste medlet för flyktingen i hans försök att växa in i det svenska samhället. Den kommun som tar emot flyktingen spelar därmed en viktig roll när det gäller anpassningen till svenska samhällsförhållanden. För att kommunen skall klara dessa ofta nya och svårlösta problem måste frågor som rör information, finansiering etc. lösas. Motionärerna lämnar följande förslag.

1. Invandrarverket bör överta de uppgifter som åligger arbetsmarknadsverket och andra statliga myndigheter på flyktingområdet. Förutsättningarna för det lokala omhändertagandet bör därmed förbättras. Möjligheterna bör därmed också öka för att få till stånd en större spridning av flyktinggrupperna och kunna ta större hänsyn till kommunernas förutsättningar att bli mottagarkommuner.

2. Genom att invandrarverket får totalansvaret för flyktingpolitiken bör informationen till och planeringen tillsammans med mottagarkommunen för flyktingmottagandet kunna förbättras.

3. Invandrarverket bör upprätta ett avtal med mottagarkommunerna omfattande samtliga kostnader som skall ersättas av staten.

4. När det gäller de spontant hitresta flyktingarna bör möjligheterna övervägas att skapa en regionaliserad besluts- och mottagarorganisation i syfte att förkorta väntetiden för arbets- och uppehållstillstånd. Dessa överväganden bör göras av invandrarpolitiska kommittén (IPOK).

Utskottet vill erinra om att frågor som rör huvudmannaskapet för överföring och omhändertagande av flyktingar i Sverige och även förändringar i formerna för överföring och omhändertagande som kan aktualiseras av ändrat huvudmannaskap har utretts av en arbetsgrupp inom regeringskansliet. Resultatet av gruppens arbete presenterades hösten 1981. Förslagen är under beredning. När det gäller frågan om en regionaliserad besluts- och mottagarorganisation bedriver invandrarverket med ekonomiskt stöd från invandrarpolitiska kommittén f. n. en försöksverksamhet i Malmö med beslutsfattare i nära samarbete med utredningspersonal. Syftet är att få en snabbare och säkrare handläggning av utlänningsärenden. Någon utvärdering av verksamheten har ännu inte gjorts. Med hänvisning till vad som

anförts ovan bör motionen inte föranleda någon åtgärd.

I motion 2082 av Erkki Tammenoksa (s) och Margareta Persson (s) tas frågan om *hjälp till flyktingar som vill återvända till sina hemländer.* Bakgrunden är att flera länder i Sydamerika har ändrat inställning till sina flyktingar och talar om politisk amnesti. Motionärerna pekar på de svårigheter och risker som kan vara förenade med ett återvändande då de politiska förhållandena ofta är osäkra. Beslutet att återvända blir än svårare att fatta om man inte har garantier om att få återkomma till Sverige om förhållandena i hemlandet försämras. Mot denna bakgrund begär motionärerna att regeringen uppmärksammar Sveriges politiska, juridiska och ekonomiska skyldigheter när det gäller politiska flyktingar som återvänt till sina hemländer.

Utskottet vill inledningsvis erinra om att återvandringsproblematiken har varit föremål för intresse i flera internationella organ och det finns ett flertal viktiga internationella överenskommelser och resolutioner som berör invandringsländernas ansvar för återvandringsfrågor. Något aktivt intresse att främja flyktingars utflyttning har dock aldrig visats från svensk sida. Grunden i svensk invandrarpolitik är i stället att den som en gång beviljats tillstånd att bo och arbeta här skall på alla områden ges samma rättigheter som kommer svenskarna till del. Det är således den enskilda individens angelägenhet att själv besluta om han eller hon vill stanna i Sverige eller inte. Detta måste vara den principiella grunden för det arbete med olika återflyttningsfrågor som bedrivs.

En flykting som planerar att återvända till hemlandet kan få bidrag till resan. Bidragsberättigad är den som överförts till Sverige genom statlig hjälpinsats eller som jämställts med flykting efter att ha rest hit på eget initiativ. I undantagsfall kan även en anhörig till sådan person få bidrag. Som förutsättning för bidrag gäller bl. a. att flyktingen har förklarat sig vilja lämna Sverige frivilligt samt att det kan visas att flyktingen tas emot i det land där han eller hon avser att bosätta sig. Bidraget utgår dels till reskostnaden, dels till uppehälle under resan med 35 kr. per dag. Under innevarande budgetårs åtta första månader har 248 personer fått bidrag till hemresa med sammanlagt 2,3 milj. kr. I 212 av fallen var resmålet Bolivia.

I olika sammanhang har önskemål framförts om särskild yrkesutbildning för flyktingar med inriktning på arbetsmarknaden i hemlandet. Frågan har behandlats inom invandrarverkets samrådsgrupp för flyktingfrågor. Därvid framkom att det inte fanns förutsättningar att genomföra utbildning med sikte på återvändandet. Skälet var bl. a. att det ansågs svårt att bedöma den arbetsmarknad som kan bli aktuell i hemlandet. I stället framhölls att en svensk yrkesutbildning i förening med yrkeserfarenhet från Sverige borde vara till nytta även i en framtid i hemlandet.

Utskottet vill också erinra om att en flykting som återvänder till sitt hemland har möjligheten att åter söka en fristad här om han eller hon åter riskerar förföljelse. Även mottagning inom flyktingkvoten kan bli aktuell i

ett nödläge. Exempel härpå är ett antal bolivianer som under 1981 och 1982 återkom till Sverige inom ramen för flyktingkvoten efter att tidigare ha varit flyktingar i Sverige. Härutöver kan nytt uppehållstillstånd ges under vissa förutsättningar när en tidigare vistelse i Sverige åberopas som grund. Utgångspunkten är att återinvandring skall tillåtas efter en tid utomlands, även om syftet med utlandsvistelsen varit emigration. Här gäller att om utlandsvistelsen varit högst ett år beviljas uppehållstillstånd oavsett längden av den tidigare vistelsen i Sverige. Vid utlandsvistelsen mellan ett och tre år ges uppehållstillstånd om tidigare vistelse i Sverige varit minst fyra år. Om utlandsvistelsen varit över tre år beviljas normalt inte uppehållstillstånd på grund av den tidigare vistelsen i Sverige. Dessa grundprinciper gäller f. n. både för flyktingar och utomnordiska invandrare som har lämnat Sverige och vill återinvandra.

Som utskottet redovisat finns möjligheter till ekonomiskt stöd för flyktingar som önskar återvända till sina hemländer. Garantier kan också i vissa fall ges om återinvandring med hänvisning till tidigare vistelse i Sverige. Detta är betydelsefulla delar när det gäller att stödja den enskilda personen i valet mellan att leva i Sverige och att återvända till sitt hemland. Enligt utskottets mening är det viktigt att information om dessa möjligheter står invandrarna till buds. Utskottet vill också hänvisa till att frågor om flyktingars återvändande är aktuella i olika sammanhang. Inom både regeringskansliet och invandrarverket pågår ett arbete som rör dessa frågor. Flyktingars återvändande kommer även att behandlas av invandrarpolitiska kommittén. Mot bakgrund av detta arbete och redovisningen ovan anser utskottet det inte påkallat med någon åtgärd med anledning av motionen.

Åtgärder för invandrare

1981/82	Utgift	26 338 000	Reservation	1 872 000
1982/83	Anslag	15 365 000		
1983/84	Förslag	15 952 000		

Från anslaget utgår bidrag till den stiftelse som ger ut Invandrartidningen. Vidare bekostas från anslaget sådana åtgärder i övrigt för invandrare och språkliga minoriteter, för vilka medel inte står till förfogande i annan ordning. Stiftelsen Invandrartidningen och statens invandrarverk har inkommit med framställningar om anslag för dessa ändamål under budgetåret 1983/84.

	1982/83	Beräknad ändring 1983/84	
		Invandrar-verket[1]	Före-draganden
1. Bidrag till stiftelsen Invandrartidningen	3 970 000	+ 603 000	+274 000
2. Bidrag till invandrar- och minoritetsorganisationers verksamhet	4 145 000	+1 880 000	+204 000
3. Bidrag till avgränsade projekt m. m.	3 650 000	–	+109 000
4. Informationsverksamhet	3 600 000	+ 400 000	–
	15 365 000	**+2 883 000**	**+587 000**

[1] Anslagsposten 1 beräknad av stiftelsen Invandrartidningen.

Regeringen har i budgetpropositionen under punkt D·3 (s. 174–178) föreslagit att riksdagen skall till åtgärder för invandrare för budgetåret 1983/84 anvisa ett reservationsanslag av 15 952 000 kr.

Stiftelsen Invandrartidningen har i sin anslagsframställning föreslagit en utvidgning av verksamheten. I propositionen avvisas förslaget. Som skäl anförs dels nuvarande statsfinansiella läge, dels att invandrarpolitiska kommittén skall behandla samhällsinformationen till invandrare. Utskottet godtar regeringens anslagsberäkning som innebär en uppräkning av statsbidraget med 274 000 kr. Därmed torde förutsättningar ges för en i huvudsak oförändrad utgivning.

Anslagsposten *Bidrag till invandrar- och minoritetsorganisationers verksamhet* uppgår innevarande budgetår till 4 145 000 kr. Beloppet har delats ut som bidrag till 20 riksorganisationer. Regeringen har nyligen beviljat några av dessa organisationer ytterligare bidrag med sammanlagt 500 000 kr. för att medverka till en lösning av deras akuta ekonomiska problem. Bidragen har finansierats genom att ett motsvarande belopp har förts över till denna anslagspost från posten Bidrag till avgränsade projekt m. m.

I propositionen framhålls att utgångspunkten för medelsberäkningen gällande budgetåret 1983/84 har varit att så långt som möjligt i nuvarande statsfinansiella situation bevara invandrarorganisationernas möjligheter att fylla sin viktiga samhällsfunktion. En höjning av anslagsposten med 204 000 kr. föreslås.

Mot bakgrund av invandrarorganisationernas ansträngda ekonomi kritiseras regeringens förslag i två motioner. Lars Werner m. fl. (vpk) begär i motion 1610 en kraftig förstärkning av stödet till organisationernas resurser. Höjningen på 1 676 000 kr. i jämförelse med regeringens förslag överensstämmer med invandrarverkets anslagsframställning. Karin Andersson m. fl. (c) vill i motion 847 att 109 000 kr. utöver propositionens förslag skall anslås. Motionärerna anser att detta bör finansieras genom en motsvarande sänkning av de medel som enligt propositionen bör anslås till avgränsade projekt.

Utskottet ansluter sig i rådande ekonomiska läge till regeringens förslag och avstyrker därmed motionerna i aktuella delar.

Krav på en översyn av verksamhetsbidraget ställs i tre motioner. Karin Andersson m. fl. (c) föreslår i motion 847 att en *översyn av invandrarnas riksorganisationers ekonomi* snarast genomförs i syfte att ta fram ett beslutsunderlag som kan ligga till grund för en sanering av organisationernas ekonomi. Rolf Wirtén (fp) och Eric Hägelmark (fp) vill i motion 2120 att regeringen initierar en *översyn av reglerna för stöd till invandrarföreningar*. Invandrarverket bör enligt motionärerna ges i uppdrag att undersöka den lokala bidragsverksamheten samt ge förslag om hur verket med statsmedel skall kunna ge ett rimligt föreningsstöd även till små aktiva föreningar utan riksomfattande organisationer. Med anledning av invandrarorganisationernas dåliga ekonomi tar till sist Christer Nilsson m. fl. (s) i motion 2071 upp *invandrarpolitiska kommitténs översyn av stödet till organisationerna* och föreslår att kommittén med förtur skall behandla det framtida stödets utformning och lägga fram förslag under år 1983.

Utskottet vill hänvisa till att invandrarpolitiska kommittén (IPOK) har i uppdrag att se över stödet till invandrarorganisationerna. IPOK och expertgruppen för invandrarforskning (EIFO) genomför nu gemensamt en undersökning av invandrar- och minoritetsorganisationerna. Syftet är att få ökad kunskap om bl. a. organisationernas olika verksamhetsgrenars finansiering, uppbyggnad och samspelet mellan organisationerna centralt och lokalt. IPOK avser att redovisa resultatet av sitt arbete under år 1984. Med hänvisning härtill bör förslagen i motionerna 2071 och 2120 inte föranleda någon åtgärd.

När det gäller frågan om en översyn av riksorganisationernas ekonomi vill utskottet påpeka att invandrarverket rutinmässigt tar del av organisationernas räkenskaper i samband med fördelningen av verksamhetsbidraget. Mot bakgrund av flera organisationers dåliga ekonomi har en omfattande utredning genomförts under hösten 1982. Verket har därvid bl. a. erhållit ingående redogörelser för dessa riksorganisationers ekonomiska situation samt genomförda och planerade insatser för att förbättra det akuta läget. Motionärernas önskemål måste därmed anses vara tillgodosedda. Någon åtgärd från riksdagens sida är därmed inte behövlig varför motion 847 kan avstyrkas i denna del.

Från anslagsposten *Bidrag till avgränsade projekt m. m.* har invandrarverket möjlighet att stödja projekt som vänder sig till invandrare eller syftar till ökad förståelse och kontakt mellan invandrare och svenskar. Bidrag kan utgå till invandrar- och minoritetsorganisationer, trossamfund, svenska ideella organisationer, fackliga organisationer samt kommuner och landsting. Invandrarverket förfogar över 3,65 milj. kr. för avgränsade projekt under innevarande budgetår vilket är en minskning jämfört med föregående år. Invandrarverket framhåller i sin anslagsframställning för 1983/84 att en meningsfull projektbidragsgivning i och för sig kräver en

betydande resursförstärkning. I ett läge med knappa resurser avstår dock verket från att begära ökade medel.

I propositionen begärs 3 759 000 kr. vilket är en ökning med 109 000 kr. Därmed kan fortsatt stöd ges till projekt som främst rör barn och ungdom, kvinnor och flyktingar.

I motion 1610 av Lars Werner m. fl. (vpk) framhålls att det är högst angeläget att öka bidraget till sådana projekt som syftar till förståelse och kontakt mellan invandrare och svenskar. Med hänvisning till det stora antal ansökningar om projektmedel som inkommit föreslår motionärerna en uppräkning av regeringens förslag med 891 000 kr. I motion 847 av Karin Andersson m. fl. (c) föreslås som tidigare redovisats att anslagsposten skall vara oförändrad.

Utskottet ansluter sig till den avvägning av medelsbehovet under denna anslagspost som regeringen har gjort med hänsyn till den rådande ekonomiska situationen och avstyrker därmed de föreliggande motionsyrkandena.

Invandrarverkets *informationsverksamhet* syftar till att ge kunskap bland svenskar om invandrare, deras bakgrund och förhållanden. I propositionen föreslås oförändrat anslag, dvs. 3,6 milj. kr. Dessa medel sägs kunna ge verket möjlighet att i minst samma omfattning som tidigare bedriva det angelägna arbetet med att ytterligare öka allmänhetens kunskaper om invandrare och invandrarfrågor i syfte att motarbeta tendenser till fördomar och främlingsfientlighet.

Lars Werner m. fl. (vpk) anser i motion 1610 att myndigheternas insatser för att informera svenskarna i syfte att bemöta de främlingsfientliga attityderna har begränsad räckvidd. Motionärerna framhåller att här har folkrörelserna och särskilt organisationerna inom arbetarrörelsen en uppgift att fylla. För att stödja detta arbete föreslås att 3 milj. kr. anvisas under en ny anslagspost för informationsinsatser genom folkrörelserna.

Utskottet kan av statsfinansiella skäl inte ansluta sig till motionsyrkandet utan biträder förslaget i budgetpropositionen. Motionen bör därför avslås i denna del. Utskottet vill när det gäller bidrag till folkrörelserna framhålla att samarbete med de svenska folkrörelserna ingår som en viktig del i verkets arbete med att sprida kunskap om invandrarna. Genom konferenser och andra former av överläggningar har försök gjorts att stimulera organisationernas arbete. Arbetet har en stark anknytning till verkets bidragsgivning till projekt inom föreningslivet.

Utskottets ställningstaganden till de olika anslagsposterna innebär att utskottet ansluter sig till den medelsanvisning som föreslås i propositionen under punkt D 3.

Översättningsservice

1981/82 Utgift	500 000
1982/83 Anslag	500 000
1983/84 Förslag	500 000

Från anslaget bestrids de kostnader för statens invandrarverks språksektions verksamhet som inte täcks av intäkter.

	1982/83	Beräknad ändring 1983/84	
		Invandrarverket	Föredraganden
Utgifter	4 500 000	+992 000	+850 000
Intäkter	4 000 000	+942 000	+850 000
	500 000	**+ 50 000**	–

Regeringen har i budgetpropositionen under punkt D 4 (s. 178–179) föreslagit att riksdagen skall till Översättningsservice för budgetåret 1983/84 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kr.

Utskottet tillstyrker den begärda medelsanvisningen.

Övriga frågor

Utskottet tar i detta avsnitt först upp två motioner som behandlar *tvåspråkighet som merit vid anställning*.

Karin Andersson m. fl. (c) framhåller i motion 847 att det finns fler skäl att uppmärksamma de språkkunskaper som invandrarna har. Just nu är det särskilt viktigt att en satsning på tvåspråkighet medför att invandrarnas arbetsmarknad vidgas. Motionärerna begär att de förslag i riktning mot ökat meritvärde för tvåspråkighet som redovisats av en arbetsgrupp i regeringskansliet skyndsamt skall genomföras.

I motion 2120 anser Rolf Wirtén (fp) och Eric Hägelmark (fp) att det råder oklarhet om tvåspråkighet får användas som merit vid tillsättning av vissa tjänster och hur tvåspråkighet i så fall skall bedömas. Det är enligt motionärerna angeläget att statsmakterna snarast bistår offentliga myndigheter med riktlinjer för hur tvåspråkighet skall behandlas i merithänseende vid tillsättning av vissa befattningar.

En arbetsgrupp inom regeringskansliet avlämnade i september 1982 en rapport om tvåspråkighet som merit vid anställning och utbildning (Ds A 1982: 9). Gruppen har kartlagt möjligheterna att ge tvåspråkighet ett meritvärde vid bl. a. statlig anställning och har därutöver föreslagit åtgärder som kan leda till att tvåspråkig personal i ökad utsträckning anställs i offentlig tjänst. Bl. a. föreslås att myndigheterna skall kartlägga de tjänster där

kunskaper i andra språk än svenska är särskilt värdefulla. Dessutom bör enligt förslaget myndigheterna från centralt håll, t. ex. i cirkulärform, uppmärksammas på sin skyldighet att i tjänstetillsättningsärenden även beakta kunskaper i invandrarspråk. När det gäller frågan om eventuell författningsreglering i dessa avseenden sägs att den bör bedömas i ett vidare perspektiv, exempelvis i en utredning. I direktiven till utredningen om meritvärderingen vid statliga tjänstetillsättningar m. m., som tillkallades i februari i år, delas uppfattningen att frågan bör övervägas och lämpligen av denna utredning. Arbetet skall slutföras under 1983.

Utskottet vill inledningsvis liksom utredningen framhålla att det finns en rad skäl för en ökad satsning på flerspråkig samhällsservice och anställning av tvåspråkig personal. Bl. a. kan pekas på de ökade möjligheter att komma ut på arbetsmarknaden som skulle öppnas för invandrare, särskilt ungdomar, om deras språkkunskaper bättre kunde tas till vara. Ett annat skäl är att den förvaltningsrättsliga principen att myndigheter skall kunna erbjuda sina tjänster också till personer som inte behärskar svenska. Även vård- och servicemotiv talar för ökad användning av tvåspråkig personal. Utskottet har för sin del senast förra året (AU 1981/82: 21) framhållit att det är önskvärt att man tar till vara den språkliga kompetensen hos anställda och på olika sätt, bl. a. i samband med rekryteringen, ser till att befattningar där kunskap i olika språk är värdefulla i möjligaste mån besätts med personer som har sådana kunskaper. Det är därvid ett viktigt konstaterande som görs i den ovan angivna rapporten att statliga myndigheter redan nu torde vara rättsligen skyldiga att behandla kunskaper i invandrarspråk som en merit vid tillsättning av statliga tjänster där sådana kunskaper behövs.

Som framgår av det anförda har utskottet samma grundläggande uppfattning som motionärerna när det gäller vikten av att utvecklingen mot ökad tvåspråkighet hos offentliga organ förs vidare. Det utredningsarbete om meritfrågan som redovisats och som pågår är ett betydelsefullt led i denna utveckling. Utskottet förutsätter att arbetet i regeringskansliet fullföljs med sikte på att bringa dessa frågor till en lösning. Med hänsyn till detta uttalande från utskottets sida och till frågornas tidigare behandling i riksdagen torde något initiativ med anledning av motionerna inte vara erforderligt. Motionerna behöver sålunda inte leda till någon riksdagens åtgärd.

Utskottet går därmed avslutningsvis över till att behandla två motioner som tar upp frågor om svenskundervisning för invandrare.

Lars Werner m. fl. (vpk) tar i motion 1610 upp *lagen om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning för invandrare*. Lagen, som antogs av riksdagen år 1972, ålägger arbetsgivare att bereda varje utländsk arbetstagare som saknar kunskaper i svenska språket ledighet under högst 240 timmar för att delta i svenskundervisning med samhällsorientering. Arbetsgivaren skall betala arbetstagaren lön under studietiden, även om undervisningen äger rum utanför ordinarie arbetstid. Lagen har reviderats vid flera tillfällen och har därvid fått ett utsträckt tillämpningsområde. I

motionen hävdas att många företag nonchalerar lagen när det gäller informationsskyldigheten, undervisningens igångsättande och kvalitet. Mot den bakgrunden föreslås ett stort antal ändringar av svenskundervisningslagen. Motionärerna vill bl. a. att antalet studietimmar skall utökas till 600 och att lagen också skall omfatta invandrare som inte har anställning, i första hand hemmavarande kvinnor och ungdomar. Finansieringen av undervisningen föreslås ske via ett kollektivt avgiftssystem som läggs på företagen. Avgiftsuttaget skall vara beroende av det totala antalet anställda och inte av om företagen har anställda invandrare eller inte. I motionen hävdas också att svenskundervisningen skall bedrivas under kommunalt huvudmannaskap.

Birger Rosqvist (s) behandlar i motion 1533 frågan om *svenskundervisningen för sinovietnamesiska flyktingar*. Motionären hävdar att de möjligheter som står till buds för denna grupp att få av staten betald undervisning är otillräcklig. Trots att denna grupp har sämre förutsättningar att klara utbildningen så finns det i dag inga möjligheter att utöka utbildningstiden på 240 timmar. Detta sägs leda till höga kostnader för kommunerna. Motionären pekar också på att riskerna är stora att dessa invandrargrupper på grund av språksvårigheter blir isolerade utan social samhörighet med andra medborgare. Mot denna bakgrund föreslås att staten tar ett vidgat ansvar för svenskundervisningen för bl. a. sinovietnamesiska flyktingar i Sverige.

Frågan om svenskundervisning m. m. för invandrare har utretts. Sfi-kommittén presenterade efter tre års arbete sitt slutbetänkande i november 1981. Efter sedvanlig remissbehandling har ärendet beretts i regeringskansliet. Som svar på en fråga i riksdagen den 3 februari i år meddelade statsrådet Gradin att ett besked om den principiella inriktningen av beredningsarbetet bör kunna lämnas under våren.

Enligt utskottets mening har kunskaper i svenska språket en avgörande betydelse för de vuxna invandrarnas möjligheter att finna sig till rätta i det svenska samhället och i arbetslivet. Svenskundervisningen har följaktligen en framträdande plats bland de olika insatser som görs från samhällets sida för att underlätta invandrarnas anpassning. Trots det omfattande utbudet av undervisning i svenska och samhällsorientering har fortfarande stora grupper invandrare begränsade kunskaper i svenska språket. Det gäller t. ex. invandrare som inte förvärvsarbetar. En reformering av svenskundervisningen är därför ytterst angelägen. Den ovan redovisade utredningen utgör ett viktigt led i detta arbete. Utskottet förutsätter att det beredningsarbete som nu pågår i regeringskansliet på grundval av Sfi-kommitténs förslag så snart som möjligt kommer att resultera i ett förslag till riksdagen. Mot den bakgrunden saknas det skäl att nu behandla de i motionerna upptagna frågorna. De avstyrks därför i aktuella delar.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till propositionens förslag till *Statens invandrarverk* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 51 675 000 kr.,
2. att riksdagen med bifall till propositionens förslag till *Åtgärder för flyktingar* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 162 625 000 kr.,
3. beträffande *huvudmannaskapet för flyktinginvandringen m. m.* att riksdagen avslår motion 1982/83: 820,
4. beträffande *hjälp till flyktingar som vill återvända till sina hemländer* att riksdagen avslår motion 1982/83: 2082,
5. att riksdagen med bifall till propositionens förslag samt med avslag på motionerna 1982/83: 847 yrkande 2 i motsvarande del och 1982/83: 1610 yrkandena 1 och 4 till *Åtgärder för invandrare* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 15 952 000 kr.,
6. beträffande *översyn av invandrarnas riksorganisationers ekonomi* att riksdagen avslår motion 1982/83: 847 yrkande 2 i motsvarande del,
7. beträffande *översyn av reglerna för stöd till invandrarföreningar* att riksdagen avslår motion 1982/83: 2120 yrkande 2,
8. beträffande *IPOK:s översyn av stödet till invandrarorganisationerna* att riksdagen avslår motion 1982/83: 2071,
9. att riksdagen med bifall till propositionens förslag till *Översättningsservice* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 500 000 kr.,
10. beträffande *tvåspråkighet som merit vid anställning* att riksdagen avslår motionerna 1982/83: 847 yrkande 1 och 1982/83: 2120 yrkande 1,
11. beträffande *svenskundervisningslagen* att riksdagen avslår motion 1982/83: 1610 yrkandena 2 och 3,
12. beträffande *svenskundervisningen för sinovietnamesiska flyktingar* att riksdagen avslår motion 1982/83: 1533.

Stockholm den 26 april 1983

På arbetsmarknadsutskottets vägnar
FRIDA BERGLUND

Närvarande: Frida Berglund (s), Alf Wennerfors (m), Lars Ulander (s), Karin Flodström (s), Arne Fransson (c), Lahja Exner (s), Gustav Persson (s), Sonja Rembo (m), Elver Jonsson (fp), Ingrid Hemmingsson (m), Sten Östlund (s), Håkan Stjernlöf (m), Bo Nilsson (s), Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) och Alexander Chrisopoulos (vpk).

Reservationer

1. Åtgärder för invandrare (mom. 5)

Arne Fransson (c) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 13 som börjar "Utskottet ansluter" och slutar "aktuella delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill inledningsvis betona den viktiga funktion som invandrarorganisationerna fyller som länk mellan invandargrupper och myndigheter. De är framför allt ett utryck för att språkliga och etniska minoriteter i vårt samhälle önskar bevara och utveckla sin kultur i enlighet med det valfrihetsmål riksdagen uppställt för invandrar- och minoritetspolitiken. Flertalet av organisationerna arbetar emellertid f. n. under stora ekonomiska svårigheter, samtidigt som samhället i ökad utsträckning efterfrågar deras medverkan och synpunkter. Mot den bakgrunden är utskottet kritiskt mot regeringens fördelning av tillgängliga medel. I stället för att i en ansträngd statsfinansiell situation splittra tillgängliga knappa resurser på såväl verksamhetsbidrag som projektbidrag ställer sig utskottet bakom den prioritering som görs i motion 847. Det belopp på 109000 kr. varmed anslagsposten Bidrag till avgränsade projekt bör ökas enligt propositionen bör i stället förstärka anslagsposten för bidrag till invandrarnas riksorganisationer. Denna anslagspost bör således beräknas till 4458000 kr. Därmed avstyrks motion 1610 i aktuell del.

dels att den del av utskottets yttrande på s. 14 som börjar "Utskottet ansluter" och slutar "föreliggande motionsyrkandena" bort ha följande lydelse:

Som tidigare anförts ansluter sig utskottet till motion 847 när det gäller fördelningen av resurser mellan verksamhetsbidraget och projektbidraget. Regeringens förslag bör således minskas med 109000 kr. Därmed avstyrks motion 1610 i aktuell del.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. att riksdagen

   dels med anledning av propositionens förslag samt med avslag på motion 1982/83: 1610 yrkandena 1 och 4 till *Åtgärder för invandrare* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 15952000 kr.,

dels med bifall till motion 1982/83: 847 yrkande 2 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om medlens fördelning på olika anslagsposter.

2. Åtgärder för invandrare (mom. 5)

Alexander Chrisopoulos (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 13 som börjar "Utskottet ansluter" och slutar "aktuella delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill inledningsvis betona den viktiga roll som invandrarorganisationerna spelar i det svenska samhället. Förutom att de fungerar som intresseorganisationer för invandrares och minoriteters strävan att behålla och utveckla den egna kulturen och språket har de en särskilt viktig funktion för kvinnor, barn och ungdom. Här kan medlemmarna samlas till olika sociala och kulturella aktiviteter och få del av sitt kulturarv och den kulturella utvecklingen från hemlandet. Dessutom har organisationerna stor betydelse som informationsförmedlare och som en viktig länk mellan invandrare och det svenska samhället.

Riksförbunden befinner sig i dag i en mycket svår ekonomisk situation. En bidragande orsak härtill är de otillräckliga bidragen från staten. Dessa har fr. o. m. budgetåret 1980/81 minskat i reala termer. Om denna utveckling får fortsätta riskerar den verksamhet som hittills har byggts upp att raseras. Det får enligt utskottes mening inte ske. För att organisationerna skall kunna motsvara de förväntningar som samhället ställer måste det nuvarande statliga stödet höjas kraftigt. Utskottet ställer sig därmed bakom det av vpk framlagda förslaget om en höjning av anslaget till invandrarnas organisationer med 1 676 000 kr. i jämförelse med regeringens förslag. Därmed avstyrks motion 847 i denna del.

dels att den del av utskottets yttrande på s. 14 som börjar "Utskottet ansluter" och slutar "föreliggande motionsyrkandena" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning är det viktigt att staten stöder projekt som vänder sig till invandrare eller syftar till ökad förståelse och kontakt mellan invandrare och svenskar. Det stora behovet på detta område kan illustreras av att invandrarverket under förra budgetåret fick 310 ansökningar om projektbidrag på sammanlagt 13 milj. kr. En meningsfull projektbidragsgivning kräver således en betydande resursförstärkning. Utskottet tillstyrker därför det förslag som lämnas i motion 1610 om en höjning av anslaget med 891 000 kr. i förhållande till regeringens förslag. Därmed avstyrks motion 847 i denna del.

dels att den del av utskottets yttrande på s. 14 som börjar "Utskottet kan" och slutar "punkt D 3" bort ha följande lydelse:

För att motverka de invandrarfientliga och rasistiska tendenser som i

dag gör sig gällande i samhället behövs bl.a. ökad information till det svenska folket om invandringens historiska orsaker, effekter och klassmässiga aspekter. Myndigheternas insatser är i detta sammanhang otillräckliga. Mot den bakgrunden är det förslag som väcks av vpk att engagera folkrörelserna och då särskilt organisationer inom arbetarrörelsen i informationsarbetet väl värt att prövas. Det förhållandet att invandrarna till övervägande delen tillhör arbetarklassen och har gemensamma intressen med de svenska arbetarna talar för att denna informationsverksamhet skulle bli effektiv. Utskottet delar därför motionärernas uppfattning att en ny anslagspost bör inrättas för informationsinsatser inom folkrörelserna under anslaget C 3. Åtgärder för invandrare. Ett belopp på 3 milj. kr. bör tas upp för detta ändamål för budgetåret 1983/84.

Utskottets ställningstaganden till de olika anslagsposterna innebär att utskottet ansluter sig till den medelsanvisning som föreslås i vpk:s motion 1610. Anslaget till Åtgärder för invandrare bör således räknas upp med 5 567 000 kr. i förhållande till regeringens förslag eller till 21 519 000 kr.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. att riksdagen dels med anledning av propositionens förslag och med bifall till motion 1982/83: 1610 yrkandena 1 och 4, dels med avslag på motion 1982/83: 847 yrkande 2 i motsvarande del till *Åtgärder för invandrare* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 21 519 000 kr.

3. Svenskundervisningslagen (mom. 11)

Alexander Chrisopoulos (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 17 som börjar "Enligt utskottets" och slutar "aktuella delar" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening har kunskaper i svenska språket en avgörande betydelse för de vuxna invandrarnas möjligheter att finna sig till rätta i det svenska samhället. Det är mot den bakgrunden upprörande att lagen om svenskundervisning för invandrare nonchaleras av företagen på det sätt som nu är fallet. Det gäller bl.a. informationsskyldigheten, undervisningens igångsättande och kvaliteten. Utskottet delar därför vpk:s uppfattning att lagen måste förändras i grunden för att svenskundervisningen skall bli effektiv och meningsfull. Mot den bakgrunden bör regeringen med det snaraste lägga fram ett förslag om ny lag om svenskundervisning för invandrare som beaktar de synpunkter som förs fram i motion 1610. Vad utskottet anfört på denna punkt bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *svenskundervisningslagen*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 1610 yrkandena 2 och 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilda yttranden

1. Statens invandrarverk (mom. 1)

Alf Wennerfors, Sonja Rembo, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anför:

Utskottet redovisar på s. 7 att regeringen i kompletteringspropositionen (1982/83: 150) föreslår att ytterligare 400 000 kr. skall anvisas invandrarverket som extra resurs till tillståndsverksamheten. Utskottet fastslår därefter att "regeringens förslag sammanfaller därmed med motion 847 på denna punkt". Enligt vår mening föregriper utskottet med detta uttalande den kommande behandlingen av motionen. Vi vill inte här kräva att den citerade texten skall utgå men anser dock principiellt att uttalanden av det slaget bör anstå tills det är aktuellt att behandla sakfrågan.

2. Stödet till invandrarnas riksorganisationer (mom. 5 och 6)

Alf Wennerfors, Sonja Rembo, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anför:

Invandrarnas riksorganisationer har genom riksdagsbeslut erhållit drygt 4 milj. kr. till sin verksamhet under detta budgetår. Därutöver har ett antal organisationer med särskilt dålig ekonomi genom regeringsbeslut tilldelats ytterligare en halv milj. kr. Vi vill i anslutning härtill framhålla vikten av att organisationerna själva tar ansvar för att omfattningen av deras verksamhet anpassas till de ekonomiska förutsättningar som gäller. Det kan för organisationer som redovisar underskott innebära att verksamhet och kostnader måste skäras ned för att motsvara intäkterna eller att medlemmarnas egna insatser i form av avgifter, eget arbete etc. ökas. I rådande ekonomiska läge kan hjälp från staten inte alltid påräknas. De krav på besparingar som i dag ställs inom alla områden måste således omfatta även invandrarnas riksorganisationer.

3. Tvåspråkighet som merit vid anställning (mom. 10)

Arne Fransson (c), Elver Jonsson (fp) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anför:

Enligt utskottet är det viktigt att utvecklingen mot ökad tvåspråkighet hos offentliga organ förs vidare och att det arbete som bedrivits på området fullföljs. Vi vill i detta sammanhang särskilt fästa uppmärksamheten på den rapport om tvåspråkighet som merit vid bl. a. anställning (Ds A 1982: 9) som utarbetades inom regeringskansliet under c-fp-regeringens tid. Bl. a. föreslås att myndigheterna skall informeras om sin skyldighet att i tjänstetillsättningsärenden även beakta kunskaper i invandrarspråk. Enligt vår mening är det av stor vikt att rapportens olika förslag skyndsamt genomförs.

4. *Svenskundervisning för invandrare (mom. 11 och 12)*

Alf Wennerfors, Sonja Rembo, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anför:

Utskottet framhåller i anslutning till två motioner om svenskundervisning för invandrare att en reformering av denna undervisning är ytterst angelägen och att Sfi-utredningen är ett viktigt led i detta arbete. Enligt vår uppfattning föregriper utskottet med detta uttalande en kommande behandling av frågan, som också är en resursfråga. Rent principiellt anser vi att sådana uttryckssätt bör undvikas. Den aktuella texten borde i enlighet härmed utgå.

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1983